

LITTERATUR

PER DAHL
CARL JOHAN LJUNGBERG:

Nytt om litteratur

Skönlitteratur och klassiskt

I valårets bokflod möter först en spännande konflikt i debutanten Olle Bergquists roman om svenska studenter i 1780-talets Tyskland, **Duell i Göttingen** (Atlantis, 160 s), där sonen till en skuldsatt landshövding ställs mot en ofrälse bankirson under kungligt beskydd.

Utgrävningar heter den estniska författaren Jaan Kross roman om hur man under Stalintiden i Tallinn upptäcker ett medeltida manuskript (Legenda). Sveriges klassiker är en ny serie från Gedins förlag. Man startar med Strindbergs **Röda rummet** och **Hemsöborna** samt Frödings **samlade dikter och brev**. En thriller i politisk miljö har Olof Svedelid och Ulf Adelsohn skapat med **Priset för ett liv** (Gedins, 235 s). Den borgerlige ministern utsätts för utpressning; hans sons liv för en stor lösensumma.

Per Ahlmark och Georg Klein växlar självutlämnande brev i **Motståndet**; arton brev om liv och död (Bonniers), varav några nyligen återgivits i Månadsjournalen. **Av fröjd vill hjärtat gråta** (Norstedts, 240 s) är SvD-kolumnisten Stefan Andhés nya samling, speglade livets glädje och skrivandets möda.

Till Minnets skafferier tar oss Vatikanenambassadören Lars Bergquist med i sin nya bok (Norstedts), där fantasin får omvandla det mest skiftande lässtoff till smått fantastiska historier, vars teman spänner mellan Hattstugan och lady Macbeth.

Historia

I denna växande fälla märks en essäsamling av Peter Englund, med den litet krystatade titeln **Förflutenhetens landskap** (At-

lantis, 270 s) där den "stora" och "lilla" historien ställs mot varandra.

Om Vaxholm och fästningen handlar en illustrerad bok av Erik Jarneberg (red, Atlantis), om den fästning Gustav Vasa anlade och om den tjugusende skärgårdsstaden. Längre tillbaka går Mats G Larsson i **Väringar: nordbor hos kejsaren i Miklagård** (Atlantis, 120 s). Det nordiskt rekryterade gardet i Bysans spelade som källorna visat betydande roll. Om ett utgrävningsföremål på närmare håll förtäljer Björn Ambrosiani och Bo G Eriksson i **Birka: vikingastaden** (Wiken), en bok som skall följas av flera om de fynd som framkommit på Mälaren. I **Fångars elände** (Natur och Kultur, 228 s) låter historikern och SvT-medarbetaren Alf Åberg de karoliner återuppstå som efter 1709 blev kvar i Ryssland, ofta livslångt.

Av Norbert Elias utges nu den resterande delen av **Samhällets förvandlingar, Från svärdet till plikten** (den första hette Sedernas historia, övs 1989, Atlantis). Elias stora tema är hur sederna genom social inläring gradvis mildrats och reglerats. I **Möte med Europa** presenterar Vitterhetsakademien och Natur och Kultur fyra essäer om c:a 100 s var av Gunnar Eriksson, Harry Järv, Sture Linnér och Stig Strömholm. Europa är också temat för ministern i Bonn Ingmar Karlsson, i **Landet i Mitten: Tyskland och det nya Europa** (Timbro, 209 s), vilken insatt skildrar återföreningens svårigheter och chanser, men också berättar kunnigt om tyska insatser i Östeuropa och Ryssland genom tiderna. **Europa är vi allihopa** heter Herman Lindqvists nya kåseribok (Norstedts). **Det nya Tyskland** är skriven av förre SR-korrespondenten Hans von Friesen (Norstedts juridikförlag). Steve

Sem-Sandberg har kallat sin essäbok om dagens och gårdagens Östeuropa **Den kluvna spegeln** (Legenda). Ett tyskt århundrade av den i Pommern födde historikern Christian von Krockow handlar bl a om konflikter i tyskarnas självbild (Tiden, 400 s). Vid **Det tyska kejsardömet** uppehåller sig Hans-Ulrich Wehler i en bok som speglar ekonomi, politik, idéer och teknik i Tyskland då detta blev en modern stat (Tiden 300 s).

Hemliga makter av Lars Magnusson och Jan Ottoson (Tiden, 140 s) tar upp svensk militär underrättelsetjänst t o m 1960-talet i skärningspunkten mellan diplomati, ekonomi och politik.

För den som är intresserad av baltisk historia finns mycket att hämta i de nära 800 sidorna av **The Baltic countries 1900-1914** i två volymer som redigerats av Alexander Loit vid Stockholms universitet (Almqvist och Wiksell International, Stockholm 1991). De 56 bidragen täcker baltiska förhållanden från politik till tidsningsvärld och musikhistoria.

En djärv satsning gör Edition Erikson i Malmö med sitt praktverk **Runstenar** som ges ut parallellt på svenska, engelska och tyska. Uppslagen visar dels runstenarna själva i förföriskt vackra fyrfärgsfoton, dels den moderna svenska tolkade runtexten. En idealisk present- och representationsbok till tyska och engelska bekanta! (Malmö 1991)

Biografi och personhistoria

En mycket färsk studie är **Adolph Fredric Munck — en hovgunstlings uppgång och fall** av Oscar Nikula (Svenska Litteratursällskapet i Finland, skrifter, 570, Helsingfors 1991). Den från Finland stam-

mande hovstallmästaren spelade som vi vet en ödesdiger roll i ryktena om Gustav IV Adolfs legitimitet.

I memoar- och biografifloden kan nämnas spionen Georg Blakes **Intet annat val** (Prisma), förre Asienkorrespondenten Hans Granqvists **Om bovar, kineser och tibetanska lamor** (Norstedts), Kenne Fants **Alfred Bernhard Nobel** (Norstedts), Björn Elmbrants biografi över **Thorbjörn Fälldin** (Fischer o Co), Lars-Erik Thunholms om bankdirektören **Oscar Rydbeck och hans tid** (Fischer o Co), **Dalai Lamas självbiografi** (Wahlströms), Anna-Greta Leijons **I gränslandet** med utförlig skildring av Ebbe-affären (Tiden, 280 s), solidaritets- och KOR-grundaren Jacek Kurons **Mitt Polen** (Ordfront, 300 s), nya statsministern Carl Bildts **Hallänning, svensk, europé** (Bonnier fakta), **Nikita Chrusjtjovs minnen** (Wahlströms), samt Mats Gellerfeldts **Vem är Alf Svensson?** (SEP, 120 s).

Filosofi och samhälle

Richard Dawkins **Den själviska genen** heter en sociobiologisk klassiker som nu finns på svenska (Prisma, 400 s). Den kontroversiella tesen är att generna är det primära, levande organismer sekundära behållare och transportörer. 1964 kom den polske filosofen Leszek Kolakowskis essäbok **Den himmelska nyckeln** först ut, och nu har Bokförlaget A givit ut den på svenska (130 s).

I dag och i morgon

Om Arkadij Vaksbergs Vysjinskij-bok har vi skrivit. Nu kommer samme förfat-

tares **Sovjetmaffian** (Norstedts, 300 s) där en bild av den svarta ekonomin i dagens Sovjet tecknas. **Efter neutraliteten: Nio liv för Sverige** (Norstedts juridikförlag, 260 s) är en bok av SvT-medarbetaren Eskil Block.

I **Korsdrag i elfenbenstornet** söker Annagreta Dyring utreda varför vissa forskare syns mer än andra i samhällsdebatt i massmedier (Carlssons, 180 s). Åt **Politik som teater** ägnar sig litteratur- och teaterprofessorn Ingvar Holm i en studie med undertitel **Från Bastiljen till Helgeandsholmen** (Carlssons, 300 s). Tesen är att även de goda aktörerna i svensk politik kan behöva manus och regi.

Svensk utrikespolitik granskas kritiskt av Ann-Sofie Nilsson, svensk statsvetare verksam vid Georgetown-universitetet, i **Den moraliska stormakten** (Timbro, 204 s). Kommer det engagemang i vittrande vänsterregimer som Palme inledde att hålla, när världen förändras?

Debatt torde även en annan Timbro-bok väcka, Ewa Nowackas **En bur sökte sin fågel** (med kommentarer av Bo Edvardsson och Agneta Pleijel (255 s). Boken dokumenterar mer utförligt den verkliga händelse om ett fall av barnomhändertagande som gav material till Pleijels TV-drama *Guldburen* tidigare i år.